

Het leven eindigt al te vaak waar je niet wilt zijn

Hilde Kieboom

Verantwoordelijke Sant'Egidio Lage Landen

Donderdag 13 augustus 2020 om 3.25 uur

Waar blijft de verontwaardiging over het lot van de hulpbehoevende oudere, vraagt Hilde Kieboom zich af.

Een stuk in The New York Times met sprekende foto's en de kop '[When Covid-19 hit, many elderly were left to die](#)' vestigt nu ook internationaal de aandacht op de tragedie in de Belgische rusthuizen. Op zich stond er niets in het stuk wat nog niet bekend was geworden door reconstructies in de Vlaamse pers, rapporten en parlementaire commissies. Maar 'vreemde ogen dwingen' en vragen ons de analyse en het gewetensonderzoek voort te zetten. Gewoonlijk wordt dan naar politieke verantwoordelijkheden gezocht. Dat is gemakkelijk en comfortabel. Maar er is een collectieve verantwoordelijkheid, waar we maar wat graag van wegkijken.

Waarom eindigen zoveel ouderen hun dagen in collectieve settings? Aan verzwakkende ouderen wordt het in veel gevallen haast automatisch onmogelijk gemaakt hun leven voort te zetten en te eindigen in het eigen huis of de plaats van hun voorkeur. Wie ouder wordt en gezondheidsproblemen krijgt, wordt de facto ertoe gedwongen naar een voorziening te verhuizen. Ook al is het tegen de diepste eigen wil in en gaat dat gepaard met een gevoelig verlies aan persoonlijke vrijheid, ook al betekent dat afscheid nemen van je vertrouwde omgeving en veel van je vertrouwde spullen en betekent dat verplicht samenwonen of tafelen met onbekenden voor wie je niet gekozen hebt ...

Het zijn allemaal schendingen van de waardigheid van een mens. Maar wanneer die bejaard en hulpbehoevend is, is dat niet doorslaggevend. Er bestaat een geruisloos samenspel van gezondheidswerkers, sociale diensten, familieleden, andere betrokkenen, die voor een oudere beslissen dat het beter is dat hij of

zij dit lot ondergaat. Dat is in die mate een gezamenlijke mentaliteit geworden dat ook heel wat betrokkenen zelf overtuigd zijn, al gaat dat in tegen hun diepste verlangen en tegen hun eigenbelang.

‘Is dat nu zo erg?’

Twee recente voorbeelden uit de praktijk. Een ondernemer begon rond zijn tachtigste lichte geheugenproblemen te krijgen. Hij werd geholpen door zijn echtgenote, met wie hij in een villa in een groene wijk woonde. Plots stierf de echtgenote aan een beroerte. De familie – drie kinderen wonen niet veraf, er zijn ook kleinkinderen en achterkleinkinderen – besliste dat het best was dat de man verhuisde naar een woonzorgcentrum. In die vreemde omgeving wordt zijn milde dementie snel erger. Door corona kan hij bovendien weinig mensen zien. Hoe zal zijn laatste levenstijd eruitzien?

Een dame van negentig woonde haar leven lang in een landelijke omgeving en bracht vijf kinderen groot. Toen ze weduwe werd, verhuisde ze naar een appartement in de dorpskern, dicht bij haar familie, die haar geregeld bezoekt. Ze woont alleen, maar is helemaal niet eenzaam. Na een val komt ze in het ziekenhuis terecht. Na enkele dagen moet ze daar weg. De sociale dienst stelt een plaats voor in een voorziening elders in de provincie, de familie stemt in. Het ziet er niet naar uit dat ze nog naar het dorp waar ze heel haar leven heeft gewoond zal terugkeren.

Ik ben er zeker van dat deze verhalen – ik ken er veel andere – herkenbaar zijn: velen hebben het in hun eigen omgeving meegemaakt, met de eigen ouders of grootouders. Ik ben er ook van overtuigd dat deze verhalen, juist omdat ze zo dagelijks en doodgewoon zijn, ook veel schouderophalen veroorzaken. Is dat nu zo erg? Zo gaat het toch? Wat wil je eraan doen?

Massale ‘deportatie’

En toch. Hoewel ze vaak gestaafd worden met ‘het is om eigen bestwil’ of ‘er is geen alternatief’, schuilt er wreedheid in dit mechanisme. Verergerd door de collectieve onverschilligheid, door het gebrek aan verontwaardiging, omdat een hele samenleving dit heeft aanvaard als de normale gang van zaken als je hulpbehoevend wordt, omdat de betrokkene in kwestie vaak zelf van die onvermijdelijkheid der dingen is overtuigd. Of omdat hij of zij toch vooral geen ‘last’ wil zijn.

Ik blijf me daartegen verzetten. In veel gevallen, zeker bij wie het financieel goed heeft en bij wie naaste familie heeft, vraag ik me af: was het echt onmogelijk een menselijker alternatief te vinden? Door de oudere in de eigen woning te laten met extra assistentie tot aan het einde van zijn of haar leven? Waarom die schrijnende doorverwijzingen voor mensen die hoe dan ook niet meer lang zullen leven? Thuisverpleging, warme maaltijden, een gezelschapspersoon, een vrijwilliger, een beurtrol voor mensen die de nacht bij de hulpbehoevende oudere blijven ... het is allemaal te vinden in het familiale, vrijwillige of (semi-)professionele circuit voor wie out of the box wil denken. Maar nee: het lijkt te veel werk, te benemend, niet meer van deze tijd, en weet ik welke redenen nog worden aangevoerd om deze massale – excusez le mot – ‘deportatie’ op het einde van het leven mogelijk te maken.

Ik schreef hier eerder al over alternatieven ([DS 7 juli](#)). Verandering begint maar met verontwaardiging, individueel en collectief. Zolang we politieke of andere verantwoordelijken met de vinger kunnen wijzen, is dat gemakkelijk. Maar wanneer we kijken naar de diepere mechanismes ligt dat moeilijker. Omdat we geconfronteerd worden met onze eigen hypocrisie? Omdat we diep in ons hart weten dat we zelf medeplichtig zijn aan deze gang van zaken? In tal van domeinen bewijzen we dat we een dynamisch, creatief en innovatief volkje zijn. Kunnen we die eigenschappen ook niet meer aanwenden om onze ouderen ook hun laatste levenstijd in hun vertrouwde omgeving te gunnen?